GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek Ner. 56. 12. Maja 1828.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Portugalija.

Gazeta Lizbońska z d. 8. Kwietnia zawiera uwolnienie kilku konstytucyjnych sądowych urzędników, których zastąpili przeciwnego sposobu myślenia; wspomniona Gazeta donosi także o uwolnieniu wszystkich Oficerów 16go pułku piechoty. (*G. W.*)

Hiszpanija.

Dziennik: *Echo du Midi* pisze pod d. 19. Kwiet.: Wojska Francuzkie nie opuszczą twierdz Kadyxu, Seu d'Urgel i Jaka; lecz tylko twierdzę Figueras, Pampelunę i San Sebastian. Pierwszy pułk Szwajcarski, który stał w Figueras, udać się ma do Grenoble. Pierwsza kolumna osady Francuzkiej w Pampelunie wyszła dnia wczorajszego; ostatnia przybędzie do Bajonny w d. 27. Kwietnia. Poczem wyjdzie także wojsko Francuzkie z San Sebastian.

Tenże sam Dziennik donosi z nad granic Hiszpańskich z d. 17. Kwietnia, że w Saragossie pokazała się zaraźliwa gorączka, która nasamprzód wybuchnęła w małej wiosce Caspe i podobna jest do owej choroby, na którą w lecie 1826 w obwodach Narbonny wiele ludzi pomarło. Może być, że pierwsze doniesienia są przesadzone, inaczej trzebaby się obawiać, iżby Królestwo Ich-mość podróży swojej przez Saragossę nie zaniechali, nie powrócili do Barcelony, a potem przez Walancyją nie udali się do Madrytu. (*G. W.*)

Wielka Brytanija i Irlandyja.

Król Jmć oglądał niedawno nową budowę dodaną do zamku Windsorskiego. Monarcha zalecił budowniczemu Wyatwill, pod utraceniem łaski, nie dozwalać jéj nikomu zwiedzać; dotąd mało co o niéj wiadomo, gdyż wszystkim ciekawym zabroniono wstępu. Jednakowoż Kronika St. James powzięła niektóre w tej mierze szczegóły i udziela ich swoim czytelnikom. Z tego pokazuje się, iż wszystko urządzenie bardzo wspaniałe. Obicia papierowe mają suto złocone ozdoby, jedwabne hafty, jakich jeszcze w Anglii nie widziano. Okna ze szkła zwierciadlanego; podłogi bardzo sztuczne; we wszystkich drzwiach wyjąwszy drzwi pokoju sypialnego, umieszczone są zwierciadła i t. d. Zamek Windsorski ma teraz 300 pokojów i potrzebuje 500 ludzi do usług; ukończenie wszystkiego kosztować będzie jeszcze 500,000 f. szt.

Król Jmć mianował P. H. S. Fox, dotąd Sekretarza Poselstwa w Neapolu, Swoim pełnomocnym Ministrem przy Zjednoczonych prowincyjach nad rzeką la Plata.

Znaczenie polityczne, jakie niektóre Dzienniki Paryzkie podróży Margr. Londonderry nadawały, ogłasza Kuryjer za bezzasadne.

Nowy raport o zbożu P. Jacob, już wyszedł. W tym liczy on, że ludność Europejska od powszechnego pokoju powiększyła się o 28 do 29 milijonów. (*D. A.*)

W Izbie niższej w d. 7. Kwietnia żądał P. Maxwell od Ministeryjum objaśnienia w tem, czyli prawdziwa jest pogłoska o rozpoczętym Konkordacie z Rzymem, który mocno zatrwożył protestantów. P. Peel odpowiedział, że o pogłosce tej, która według wszystkiego, co o tem wie, jest bezzasadną, nie dawno powziął wiadomość. P. Maxwell zapowiedział wniosek do zniesienia prawa, które wszelkich układów z Rzymem zabraniało.

Kuryjer pisze: Ponieważ osadzenie przez wojsko Angielskie obudwóch zamków położonych przy ujściu Tagu, było tylko tymczasowym środkiem ostrożności na obronę eskadry Angielskiej i Anglików w Portugalii osiadłych i ich majątków, przeto na teraz dał Angielski rząd rozkazy, aby wojsko Angielskie i te zamki opuściło.

Gazety Londynskie donoszą z Rio de Janeiro, iż tam przygotowują wyprawę do bombardowania Buenos - Ayres i zmuszenia przez to tej Rzeczypospolitej do zawarcia pokoju. Już w tej mierze wyszło pod żagle kilka okrętów. Jak słychać (o czém jednak powątpiewa Kuryjer) Prezydent Buenos Ayreski, Rivadavia, który niedawno przybył do Rio de Janeiro, przywieźć miał z sobą traktat pokoju między Brazylija a Buenos-Ayres, ułożony przez Posła Angielskiego, Lorda Ponsonby. Podług tegoż, gdyby Brazylija tego traktatu nie przyjęła, Angielskie okręty pokonają przemocą blokadę Brazylijską na rzece la Plata. Brazylija zatrzymała dotąd 11 okrętów z powodu naruszenia blokady.

Z Madras donoszą pod d. 25. Października: »Naczelnik Indyjski Maha Raja widział się być zmu-

szonym, siebie i swoje władztwo poddać bezwarunkowo Kompanii Angielskiej. Wskutek niespodziewanego obrotu rzeczy, jaki wziął rozpoczęty przeciwko niemu pochód, wojska Angielskie wyruszyły d. 15. t. m. do Kalapore, i teraz jesteśmy w posiadaniu kilku twierdz, które miano za niedobyte.

W Tamizie po raz trzeci zrobiła się przerwa; lecz pęd wody nie był tak nagły, jak przeszłą razą. Skoro to postrzeżono, robotnicy pouciekali i nikt nie został uszkodzony. (*G. W.*)

Francyja.

Król Jmć przyjmował w d. 23. Kwiet. ces. Rossyjskiego Posła Hr. Pozzo di Borgo na prywatnem posłuchaniu.

Monitor z d. 22. Kwietnia zawiera następujący raport Ministra Sekretarza Stanu publicznego oświecenia, P. Vatismenil, do Króla: »N. Panie! Edukacyja początkowa (*l'enseignement primaire*) jest przedmiotem godnym troskliwości WKMości. Doświadczenie nauczyło, iż pożyteczna, aby dozór nad nią powierzyć towarzystwu miejscowemu osób znamienitych, których rady mogłyby zachowawców władzy królewskiej oświecać i przygotować uchwały, jakieby w téj mierze wydać mieli. Potrzeba, aby edukacyja pierwiastkowa była religijną. Dozór, któremu poddaną będzie, musi być takim sposobem urządzony, iżby duchowni przełożeni mieli skuteczny w niéj udział. — Podług tych zasad, N. Panie! mam zaszczyt przełożyć W. K. Mości projekt, aby dla szkół początkowych katolickich utworzone zostały komitety dozorcze, każdy z dziewięciu Członków, z których trzech, łącznie z Prezydentem, wybierać będzie Biskup dyjecezyi. Wszystko, co się dotycze mianowania nauczycieli, onych odwołania, nauki i karności, poddane ma być pod rozwagę tych komitetów. Zdania ich przesyłane będą władzy uniwersytetów, która w téj mierze zawyrokuje.— Urządzenie to, N. Panie! zbliża się bardzo do tego, które było postanowieniami z d. 29. Lut. 1816 i z d. 2 Sierpnia 1820 zaprowadzone i postanowieniem z d. 8. Kwietnia 1824 odmienione zostało. Atoli postanowienia z 1816 i 1820 zdawały mi się wymagać różnych ulepszeń; osądziłem za potrzebę ulepszenia te umieścić w tym projekcie, który mam zaszczyt WKMości przełożyć, i upraszam, abyś W. K. Mość Swoję uwagę na nie zwrócić raczył. — W komitetach dozorczych stósownie do postanowień z 1816 i 1820, podług których tylko jeden z Członków wspomnionych komitetów był z duchowieństwa, sprawa religii nie była dostatecznie reprezentowaną. Oddając Biskupom dyjecezalnym mianowanie Prezydenta i dwóch Notablów zapewnisz WKMość zbawienny wpływ sług Ołtarza. — Przepisy postanowienia z d. 29. Lut. 1816, podług którego każdéj szkoły szczególnym dozorcą jest pleban i wójt każdéj gminy, pozostaną jak wprzód i nadal w swojéj mocy, równie, jak wszystkie inne przepisy tegoż samego postanowienia, które nie są zniesione; wszakże zda mi się za rzecz pożyteczną uznać, iżby Biskup dyjecezyi miał prawo, zwiedzać, lub kazać zwiedzać szkoły, skoro tego osądzi potrzebę. Urządzenie o kandydatach, zgłaszających się dla uzyskania patentu zdolności, nie wymagało dotąd świadectwa względem ich nauki o religii. Mam zaszczyt przełożyć W. K. Mości, aby ta ważna rękojmia była wprowadzona. — Najzdolniejsi nauczyciele przy pomocy najlepszych metod nauczania napróżnoby staraliby się rozwinąć siły ducha uczniów swoich, gdyby oraz religija nie kształciła ich serca, nie poskramiała namiejętności i nie skłaniała woli do wypełnienia wszelkiego rodzaju obowiązków. Nauka religii i nauka umiętności szkolnych muszą się nawzajem wspierać; w dobrym systemacie wychowania są one nierozdzielnemi. — Postanowienie z 1816 przepisało jeden komitet dla każdego powiatu. Ten nader bezwarunkowy przepis połączony był z trudnościami. Doświadczenie wskazało, iż w niektórych powiatach trudno jest te komitety w przyzwoitym zebrać sposobie. Nadto, jeźli z jednéj strony zbawienna, aby władza dozorcza znajdowała się nie daleko od osób dozorowi jéj podległych, toć z drugiéj strony nie powinna być za blisko, aby nie ulegała wpływowi miejscowych przesądów; nawet są powiaty za nadto rozległe i zaludnione, że jeden komitet dla nich nie wystarczy. WKMość będziesz może tego zdania, i uznasz za pożyteczną obrać tu środek, mianowicie za powszechne przyjąć prawidło: w przecięciu dla każdego powiatu jeden komitet urządzić, jednakże jako wyjątek dozwolić utworzenia podług potrzeby i okoliczności więcéj takowych komitetów, i ustanowić, iżby komitet jednego lub kilku bezpłatnych inspektorów mógł mianować. — Postanowienie z 1816 nie nadawało nauczycielom dostatecznéj i pewnéj rękojmi stałego ich umieszczenia. Rektor był mocen nie tylko składać ich z posad, ale nawet odbierać im patenta usposobienia i zdolności. Patent ten stanowi ich tytuł prawny; okazuje ich zdolność, i podług onegoż rzeczywiście stan ich stanowi. Nie zgadzaż się z słusznością i rozumem, przepisać, aby patent takowy nie inaczéj jak tylko na mocy uchwały rady akademicznéj i po odbytém przez komitet dozorczy śledztwie, podczas którego obwiniony będzie słuchany, został odjęty? — Oprócz tego nie jestże przyzwoitą rzeczą dozwolić tym nauczycielom odwołania się do rady królewskiéj pu-

blicznego oświecenia przeciwko wyrokom rady akademicznej? — Powołanie nauczyciela wymaga tyle poświęcenia się, że ci, którzy się oddają temu powołaniu, potrzebują, aby przez oględne prawo, szczególniéj przeciwko dowolności byli zasłonieni. Rękojmie, podobne co dopiero przezemnie wskazanym, istnieją na korzyść większéj części nauczycieli. — Mam zaszczyt przełożyć W. K. Mości, iżby nauczyciele szkół początkowych objęci byli tym ojcowskim systematem. Taki przepis, podnosząc powołanie, które wypełniają, przyczyni się koniecznie do udoskonalenia szkół pierwiastkowych. Szkoły początkowe dla dziewcząt podlegały dotąd odrębnemu prawu. Dozór tych szkół powierzony wyłącznie Prefektom. Nie mają one korzyści, ani dozoru religijnego, ani téż zarządu Uniwersytetów. Nieuznaszże W. K. Mość za rzecz pożyteczną, iżby do tychże rozciągnąć te same co i na szkoły początkowe dla chłopców przepisy? — Załączony projekt postanowienia zdawa mi się być stosownym, do wspierania dobroczynnych zamiarów W. K. Mości na korzyść nauk początkowych. Nadaje ón znowu moc obowiązującą postanowieniom z 1816 i 1820, z zastrzeżeniem właśnie co do wyłożonych przezemnie odmian i znosi artykuły 8, 9, 10 i 11 postanowienia z d. 8. Kwietnia 1824. Mam zaszczyt przełożyć W. K. Mości, abyś go zatwierdzić raczył. Zostawam z głębokiém uszanowaniem, W. K. Mości najniższym sługą i wiernym poddanym. Minister Sekretarz Stanu publicznego oświecenia de Vatismenil.«

Tu następuje potwierdzone przez Króla postanowienie, dotyczące się nauki początkowéj w 23 artykułach. *(D. A.)*

Na posiedzeniu Izby Deputowanych w d. 19. Kwietnia, naprzód Hr. Orvilliers, Par Francyi i Prezydent Komissyi dozorującéj kassę umarzającą, w towarzystwie swoich kolegów, zdał sprawę ze stanu kassy. Izba uchwala, aby takową wydrukowano, rozdano między bióra, odesłano do Komissyi budżetowéj. P. Lafitte donosi Izbie o prożbie, względem pożyczki, którą Król Saski w r. 1811. w Paryżu zaciągnął. Izba uchwala odesłać takową do Ministra spraw zewnętrznych. P. Boulaye zdaje sprawę z petycyi, w któréj proszący powstają na pretensyje P. Bully do wyboru, i wnosi na porządek dzienny. Pan Pas-Beaulieu sprzeciwia się temu wnioskowi i broni proszących. Obrady stają się żywe. Pan Kazimierz Perrier wystawia obszérnie wszystkie okoliczności w téj petycyi przywiedzione. Pan Bully broni się, i na nowo zaprzeczają mu: P. Kazimierz Perrier i P. Dupin starszy. Nakoniec strona prawa żąda końca téj rozprawy i porządku dziennego, co przy głosowaniu słabą większością uzyskuje. Kilka innych próźb mniéj ważnych po krótkim rozbiorze zostaje załatwionych.

Komissyja Izby Deputowanych do nowéj pożyczki, wybrała na swojego Prezydenta Jenerała Sebastiani, a na Sekretarza P. Türkheim.

Chociaż w d. 21. Kwietnia zbierze się sześć paryzkich kollegijów do mianowania nowych Deputowanych, jednakowoż, pomimo wszelkich przygotowawczych zgromadzeń, nie zgodzono się jeszcze we wszystkich sekcyjach względem imion tych kandydatów, których konstytucyjnie myślący wyborcy chcą wspierać.

Gazeta Francuzka donosi: Rząd Portugalski zmienił swoich Reprezentantów przy kilku Dworach. Xiążę Lafoeons mianowany jest Posłem w Londynie w miejscu Margr. Palmella, a Hr. Asseca w miejscu P. Barbosa, Sprawującego interesa, Posłem w Paryżu.

Okręt, który z Lizbony do Havre zawinął, przywiózł znaczną liczbę zbiegłych Portugalczyków, między temi znajduje się P. Filip Ferreira, pod Kortezami Minister spraw wewnętrznych, i i P. Mozinso, Dyrektor cła; ostatni przybyli już do Paryża.

Poseł Francuzki na Dworze Portugalskim przybył do Paryża w d. 17. Kwietnia.

Podług gazety trybunalskiéj, Prezes Sądu appelacyjnego Paryzkiego, Desere, wniósł z początku na wytoczenie sprawy o dążność przeciwko trzem Dziennikom: Konstytucyjoniście, Kuryjerowi Francuzkiemu, Gazecie codziennéj i Gazecie Francuzkiéj, lecz późniéj ograniczył się tylko na dwóch, to jest na Konstytucyjoniście i Kuryjerze. *(G. W.)*

Włochy.

W d. 19. Kwietnia z południa zjechał do Florencyi Jego Król. Wysokość Xiążę Fryderyk Saski, brat J. K. Wysokości panującéj W. Xiężnéj i owdowiałéj W. Xiężny Maryi Ferdynandy, i wysiadł w pałacu Pitti.

Ces. Rossyiski Poseł przy W. Porcie, Pan Ribeaupierre, bawi ciągle we Florencyi. *(G. W.)*

Niemcy.

Przez poselstwo Królewskie, przesłane pod d. 24. Kwietnia Zgromadzeniu Stanów Bawarskich, posiedzenie tychże przedłużone zostało do d. 30. Czerwca.

W d. 30. Kwietnia odlano w królewskiéj ludwisarni podstawę z kruszcu do pomnika Króla Maxymiliana Józefa, który ma być w Kreuth wzniesiony. Popiersie kolosalne już wprzód ukończono; podobieństwo jego, jakoteż dobre odlanie, powszechne zyskują pochwały. *(G. W.)*

J. K. W. Xiężna Amalija, małżonka Xięcia Jana Saskiego, powiła w d. 23. na 24. Kwietnia szczęśliwie Xięcia. To radośne zdarzenie zostało po godzinie 12 mieszkańcom Drezna 101 wystrzałami działowemi ogłoszone. *(G. W.)*

Rossyja.

Gazety Warszawskie z d. 3. Maja zawierają najwyższy reskrypt do Najprzewielebniejszego Nersesa, Arcybiskupa Dyjecezalnego zamieszkałych w Georgii Ormianów.

Najprzewielebniejszy Nersesie, Arcybiskupie Ormiański! Od dawnego czasu i w mnogich zdarzeniach, okazaliście odznaczające się przywiązanie wasze do Rossyi; szczególniej zaś w teraźniejszej wojnie z Persami, której szczęśliwe ukończenie, jak spodziewam się, w krótce powinno nastąpić, mieliście nader czynne przy wojskach Naszych uczesnictwo, narażając się nawet na niebezpieczeństwo osobiste. Dowódzca oddzielnego korpusu Kaukazkiego, Jenerał Adjutant Paszkiewicz, nie jednokrotnie donosił Mi o tak chwalebnych czynach waszych, wyrażając, że przez cały czas działań wojennych, wyście odznaczyli się szczególniejszą gorliwością o dobro Rossyi, statecznie utrzymując w narodzie Ormiańskim przyjazne ku Nam skłonności, nietylko radami rozsądnemi i przekonaniem, alę też osobistym swym przykładem.

Dla uznania tak pożytecznych usług waszych i dla okazania szczególnej Méj uprzejmości ku narodowi Ormiańskiemu, poczytałem za rzecz sprawiedliwą, policzyć was do orderu S. Alexandra Newskiego, którego znaki przytém wam przesyłając, zostaję ku wam przychylnym.

Na oryginale podpisano własną Jego Ces. Mości ręką: Mikołaj.

Chanaty Erywański i Nachiczewański, podług traktatu z Persyją do Rossyi przypadłe, powinny odtąd we wszystkich aktach być nazywane Obłaść Ormiańska i do tytułu J. C. Mości dołączone. Względem organizacyi i formy rządu téj prowincyi, Senat rządzący wyda potrzebne przepisy. — Przy kościele katedralnym w twierdzy Erywanie umieszczono trzech Xięży, każdy z płacą 500 rubli srebrem, jeden Dyjakon z 200, i dwóch Psalmistów, każdy z 100 rubl. Summy na te wydatki potrzebne pobierane będą na rok bieżący z dochodów kościelnych Gruzyi, a od 1. Stycznia 1829 z dochodów Erywanu.

Reskryptem z dnia 15. b. m. N. Cesarz Jegomość raczył dać order Stéj Anny 1széj klassy rzeczywistemu tajnemu Radcy Obreskowowi, drugiemu pełnomocnikowi do zawarcia pokoju z Persyją.

Do Xiążęcia Dołhorukowa Koniuszego.

Mości Panie Koniuszy Xiążę Dołhorukow! Oglądając osobiście nadworną fabrykę pojazdów i różne pojazdy, przysposobione do pochodu, znalazłem wszystko w zupełnym porządku i dobrém urządzeniu. Teraz podany przez WPana rachunek z roku 1827 nastręcza Mi nowe zadowolenie wiedzieć, że gorliwą i niezmordowaną pieczołowitością WPana o dobro skarbu, oszczędzono w roku tym od rozchodów etatowych kantoru stajni Dworu więcéj sześćkroć sta tysięcy rubli. Za taką gorliwość WPana oświadczam mu Moje podziękowanie, i na okazanie jego przesyłam przytém tabakierę z Moim wizerunkiem, zostając ku WPanu zawsze przychylnym. Mikołaj.

Vice-Admirał Moller 2. mianowany został Ministrem morskim. Jenerał Adjutant Xiążę Menżykow mianowany Kontr-Admirałem, pełnić będzie w zastępstwie obowiązki Szefa sztabu marynarki. Margrabia Traversey, dotychczasowy Minister morski, pozostanie Członkiem Rady Państwa. W miejscu Nadpolicmajstra Petersburskiego, Jenerała Porucznika Kniażnina, który został Członkiem Senatu, mianowany jest Jenerał Major Szkurin.

Jenerał piechoty Hr. Gustaw Lambdorf zszedł z tego świata, przeżywszy lat 83. Był ón od roku 1784 do 1794 Kawalerem służbowym przy J. C. M. W. X. Konstantym; r. 1795 mianowany został Jenerałem Majorem, a w krótce potém Gubernatorem Kurlandyi. Roku 1799 pełnił obowiązki Dyrektora pierwszego korpusu kadetów pod rozkazem J. C. M. W. X. Konstantego. Roku 1800 powołał go Cesarz Paweł na guwernera N. Pana i Wielkiego Xięcia Michała. Roku 1822 mianowany został Członkiem Rady Państwa.

Listy prywatne z Rossyjskiéj głównéj kwatery na granicy Perskiéj donoszą, że kilkogodzinne rozprawy względem niektórych warunków pokoju odbywały się pod otwartym niebem na polu, gdzie było śniegu na dwa arszyny.

Poselstwo Rossyjskie w Kopenhadze oświadczyło w Gazecie rządowéj: »W skutek wielu zapytań ces. Rossyjskiego rządu, tenże swoim Poselstwom za granicą, a z tąd i tutejszemu oznajmił, iż nie myśli obcych Oficerów do służby przyjmować, ponieważ nie masz zupełnie wakansów, a organizacyja wojska nie dozwala żadnych w służbie ochotników.« *(D. A.)*

Redaktor: Mikołaj Michalewicz; Drukiem: Piotra Pillera.